

การประเมินศักยภาพอัตลักษณ์เทศกาลการท่องเที่ยววิถีพุทธ ในจังหวัดพิษณุโลก

Evaluation of the Identity Potential for Buddhist Tourism Festivals in Phitsanulok Province

ณัฏยาณี บุญทองคำ¹ เทวประภาส มากคล้าย² และจุมพต อ่อนทรงวง³

Nattayanee Boontongkham, Tevaprapas Makklay and Chumphot Onsuang

Received: September 26, 2024

Revised: January 06, 2025

Accepted: January 30, 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพ และความต้องการมีส่วนร่วม 2) วิเคราะห์องค์ประกอบ และ 3) ประเมินความเหมาะสมสอดคล้อง ของการพัฒนารูปแบบ กิจกรรมอัตลักษณ์เทศกาลการท่องเที่ยววิถีพุทธในจังหวัดพิษณุโลก ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงผสมวิธี โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 23 คน วิเคราะห์ศักยภาพโดยใช้ TOWS-Matrix ประเมินยืนยันความสอดคล้องประเด็นศักยภาพที่ได้ โดยใช้แบบสอบถามยืนยันข้อมูล และ ใช้การสนทนากลุ่มเฉพาะ 10 คน ในพื้นที่ต้นแบบที่ได้จากผลการประเมิน ผลการวิจัย พบว่า 1) เทศกาลการท่องเที่ยววิถีพุทธฯ มีระบบการจัดการใน 4 ด้าน คือ ด้านพื้นที่ การจัดการ กิจกรรม และองค์กรชุมชน และมีความต้องการมีส่วนร่วมจากพื้นฐานศักยภาพเทศกาลฯ ในอีก 6 มิติ คือ ประเพณี อาหาร ความนิยม บันเทิง ครอบครัว และเครือข่าย ที่สามารถนำมาพัฒนาเสริมศักยภาพ ในการพัฒนาพื้นที่ต้นแบบได้ 2) องค์ประกอบสำคัญเสริมศักยภาพที่วิเคราะห์ได้จากมิติพื้นฐาน ศักยภาพเทศกาลฯ ประกอบด้วย 57 กลยุทธ์ แบ่งเป็นเศรษฐกิจ 18 กลยุทธ์ สังคมวัฒนธรรม 20 กลยุทธ์ และอัตลักษณ์การท่องเที่ยว 19 กลยุทธ์ และ 3) การประเมินศักยภาพและความสอดคล้อง ในแต่ละมิติ พบว่า ความต้องการทุกด้านโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.31$, S.D. = 0.11) และทุกด้านโดยรวมมีความสอดคล้อง (IOC = 0.78) ซึ่งในทั้ง 6 มิติ ที่ทำการศึกษา พบว่า มิติ ประเพณีถิ่น มีความต้องการในลำดับแรก ($\bar{X} = 2.75$, S.D. = 0.23) โดยพบชุมชนไทยวนสมอแข

¹⁻³ วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช; Buddhachinaraj Buddhist College

Corresponding author, e-mail: tevaprapas@gmail.com Tel. 090-1999022

เหมาะสมเป็นพื้นที่ต้นแบบมากที่สุด ($\bar{X} = 20.67$) จากการสนทนากลุ่มเฉพาะในพื้นที่ต้นแบบ พบองค์ประกอบสำคัญที่เหมาะสมต่อการนำไปปฏิบัติจริง ต้องมีองค์ประกอบสนับสนุนกลยุทธ์ คือ หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่บูรณาการสอดคล้องกับกิจกรรมอัตลักษณ์ ได้แก่ ใช้หลักฉันท์ในการพัฒนาพื้นที่ ใช้หลักวิริยะในการจัดการ ใช้หลักจิตตะในด้านกิจกรรม และใช้หลักวิมังสาในด้านองค์กรชุมชน

คำสำคัญ: การประเมินศักยภาพ, อัตลักษณ์เทศกาลการท่องเที่ยว, การท่องเที่ยววิถีพุทธ

Abstract

The purposes of this research article were 1) to study the conditions and needs for participation; 2) to analyze the components; and 3) to evaluate the appropriateness and consistency of the development of the identity activity model of the Buddhist tourism festivals in Phitsanulok Province. A mixed-method research method was used, with in-depth interviews with 23 key informants, potential analysis using TOWS-Matrix, and assessment and confirmation of the consistency of the potential issues obtained using a questionnaire to confirm the data, and focus group discussions with 10 people in the prototype area obtained from the evaluation results. The research results found that 1) the Buddhist tourism festival had a management system in 4 aspects: area, management, activities, and community organization, and there was a need for participation based on the potential of the festival in another 6 dimensions: tradition, food, popularity, entertainment, family, and network, which can be used to develop and enhance the potential of the prototype area; 2) the important components of potential analyzed from the basic dimensions of the festival potential consisted of 57 strategies, divided into 18 economic strategies, 20 socio-cultural strategies, and 19 tourism identity strategies; 3) the assessment of the potential and consistency in each dimension found that the overall needs in all aspects were at a high level ($\bar{X} = 2.31$, S.D. = 0.11) and all aspects were consistent (IOC = 0.78). Of the 6 dimensions studied, it was found that the local traditions dimension was the first to be needed ($\bar{X} = 2.75$, S.D. = 0.23). The Thai Yuan

Samo Khae community was found to be the most suitable model area ($\bar{X}$ = 20.67). From the focus group discussions in the model area, it was found that important components that were appropriate for actual implementation must include supporting strategies, namely, Buddhist principles integrated in line with identity activities, including using Chanda in area development, Viriya in management, and Citta in activities and Vimangsa in community organization.

Keywords: Assessment Potential, Tourism Festival Identity, Buddhist Tourism

บทนำ

การพัฒนาท้องถิ่นด้วยการท่องเที่ยวที่สะท้อนอัตลักษณ์ทางด้าน Soft Power เป็นหนึ่งในยุทธศาสตร์สำคัญของประเทศไทยตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570) ในส่วนการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวในช่วงที่ผ่านมา ได้เน้นการดำเนินการร่วมกัน เพื่อสร้างความเชื่อมโยง และกระจายการท่องเที่ยวออกสู่เมืองรองมากขึ้น (National Economics and Social Development Council, 2023) เพื่อบูรณาการสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจผ่านวัฒนธรรม ประเพณี และเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น เพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในรูปแบบที่ยั่งยืนและมีคุณค่าในระดับสากล ซึ่งทั้งหมดจะเกิดขึ้นไม่ได้ หากขาดการศึกษาทำความเข้าใจ โดยมองข้ามการกลับมาพัฒนาเครือข่ายทางการท่องเที่ยวเทศกาลต่าง ๆ ให้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาความเชื่อมโยงในเชิงกลุ่มพื้นที่เมืองรองที่มีศักยภาพ โดยการใช้ประโยชน์จากศักยภาพและโอกาสของพื้นที่ เพื่อช่วยกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาค ให้การพัฒนาครอบคลุมและลดความเหลื่อมล้ำได้

จังหวัดพิษณุโลก เป็นจังหวัดเมืองรองที่อยู่ในฐานเศรษฐกิจกลางของภูมิภาคมาช้านาน แต่ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา การสร้างความรับรู้ทางการท่องเที่ยวของหน่วยงานต่างๆ มุ่งเน้นการชูอัตลักษณ์ปูชนียวัตถุ คือ พระพุทธชินราชเป็นแกนหลัก โดยมีการจัดงานประจำปีที่มีผู้คนมาจำนวนมาก แต่ขาดการเชื่อมโยงเทศกาลงานประจำปีเข้ากับบริบทเชิงพื้นที่วัฒนธรรมอัตลักษณ์โดยรอบ เพื่อให้เกิดการกระจายการรับรู้ และกระจายการพัฒนาไปสู่พื้นที่โดยรอบ ในฐานะบริบทที่ตั้งเมืองเก่าที่มีประวัติศาสตร์ยาวนาน เพื่อเป็นหนึ่งในการสร้างกลยุทธ์ความร่วมมือเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ทั้งทางเศรษฐกิจการท่องเที่ยว ในระดับชุมชนฐานรากตามนโยบายของรัฐบาล

ผู้วิจัยจึงเห็นโอกาสในการสร้างอัตลักษณ์เทศกาลร่วมกันในเชิงพื้นที่ เพื่อระดมความคิดสร้างสรรค์ของชุมชนที่สามารถปรับตัวเรียนรู้กับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง โดยการสร้างและประเมินผล กระบวนการพัฒนาแบบมีส่วนร่วม เพื่อสร้างอัตลักษณ์การรับรู้ สร้างเส้นทางเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวในมิติวัฒนธรรมที่มีร่วมกัน ระหว่างเทศกาลหลักในระดับภูมิภาค และชุมชนอัตลักษณ์วัฒนธรรมในพื้นที่ ๆ มีศักยภาพ เพื่อให้สามารถบริหารจัดการความรู้ให้เกิดคุณค่าในระดับชุมชน และก่อให้เกิดความสนใจของนักท่องเที่ยว รวมทั้งเป็นการส่งเสริมอัตลักษณ์วัฒนธรรมที่สัมพันธ์กับปูชนียวัตถุสถานสำคัญทางพระพุทธศาสนา โดยชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการร่วมกันออกแบบอัตลักษณ์เทศกาลจากล่างสู่บน เพื่อเสริมสร้างองค์ความรู้ใหม่ด้านวิชาการ ค้นหาศักยภาพ และส่งเสริมสู่การท่องเที่ยวที่ยั่งยืน และเกิดประโยชน์แก่ประชาชนในพื้นที่ได้อย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพและความต้องการมีส่วนร่วม ในการพัฒนารูปแบบกิจกรรมอัตลักษณ์เทศกาลการท่องเที่ยววิถีพุทธในจังหวัดพิษณุโลก
2. เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบกลยุทธ์ที่สำคัญ ในการพัฒนารูปแบบกิจกรรมอัตลักษณ์เทศกาลการท่องเที่ยววิถีพุทธในจังหวัดพิษณุโลก
3. เพื่อประเมินความเหมาะสม และความสอดคล้อง ของการพัฒนารูปแบบกิจกรรมอัตลักษณ์เทศกาลการท่องเที่ยววิถีพุทธในจังหวัดพิษณุโลก

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods) ทั้งการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. การศึกษาวิจัยเชิงเอกสาร ใช้การรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้อง โดยมีขั้นตอน คือ 1) ศึกษาเอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้อง เช่น หนังสือ รายงานการวิจัย รายงานประจำปี และเอกสารแสดงความสัมพันธ์ เพื่อสังเคราะห์แนวคิด หลักการ และรูปแบบของอัตลักษณ์เทศกาลการท่องเที่ยววิถีพุทธ 2) วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเอกสารเพื่อพัฒนาแนวคิดใน 4 ด้านการจัดการ (ด้านพื้นที่ ด้านการจัดการ ด้านกิจกรรม และด้านองค์กรชุมชน) 6 มิติเทศกาล (Festival Food, Fashion, Funny, Family, Functional) และ 3 ประเด็นศักยภาพ (เศรษฐกิจ วัฒนธรรม อัตลักษณ์การท่องเที่ยว) และ 3) จัดทำแนวทางเบื้องต้นสำหรับการศึกษาในภาคสนามต่อไป

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้เครื่องมือวิจัย การสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญคือ เจ้าอาวาสวัด และพระภิกษุที่มีบทบาทจัดกิจกรรมเทศกาล ตัวแทนผู้นำตามสภาพและผู้นำชุมชนผู้มีบทบาทจัดกิจกรรมฯ ตัวแทนผู้ประกอบการท่องเที่ยวผู้มีบทบาทจัดกิจกรรมฯ ตัวแทนหน่วยงานที่มีบทบาทด้านการจัดกิจกรรมเทศกาลการท่องเที่ยววิถีพุทธในพื้นที่ รวมทั้งหมด 23 รูป/คน ระหว่าง 10 เมษายน 2567 ถึง 11 พฤษภาคม 2567 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ การสัมภาษณ์ การสังเกต การถ่ายภาพเพื่อเป็นหลักฐาน วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล คือ เมื่อผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลและดำเนินการตรวจสอบข้อมูลแล้ว ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และนำข้อมูลมาวิเคราะห์ศักยภาพโดยใช้ TOWS-Matrix

3. การวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อประเมินยืนยันข้อมูลซ้ำหลังการสัมภาษณ์ และประเมินชุมชนต้นแบบ ใช้แบบสอบถามยืนยันข้อมูล (Verification Questionnaire) เพื่อวิเคราะห์จัดลำดับความต้องการสอดคล้องในแต่ละมิติ และเปรียบเทียบกับผลการสัมภาษณ์เดิม เพื่อดูว่ามีความคลาดเคลื่อนหรือต้องการปรับปรุงส่วนใดเพิ่มเติมหรือไม่ เก็บข้อมูลภาคสนามจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญชุดเดียวกับการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง ทั้ง 23 รูป/คน เก็บข้อมูลครั้งที่ 2 ระหว่าง 20 พฤษภาคม 2567 ถึง 30 มิถุนายน 2567 วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ใช้การวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4. การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ผู้ทรงคุณวุฒิ/ผู้เชี่ยวชาญ กับผู้นำและแกนนำชุมชนในพื้นที่ต้นแบบ ตำบลสมอแข อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก ที่ได้ค่าเฉลี่ยผลการวิจัยเชิงสถิติจัดลำดับความต้องการสอดคล้องสูงสุดจากผลการวิจัยเชิงปริมาณ จำนวน 10 รูป/คน ในวันที่ 6 กรกฎาคม 2567 การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ใน 3 ประเด็น คือ 1) สภาพทั่วไปของระบบการจัดการ ใน 4 ด้านการจัดการ + 6 มิติเทศกาล 2) วิเคราะห์ องค์ประกอบกลยุทธ์สำคัญในการพัฒนาจากมิติพื้นฐานศักยภาพเทศกาลฯ และ 3) ประเมินศักยภาพและความเหมาะสมสอดคล้องในแต่ละมิติ

การนำเสนอข้อมูลจะอยู่ในลักษณะการพรรณนาความ (Descriptive Presentation) ประกอบภาพถ่าย และการพรรณนาความประกอบการบรรยายการประเมินศักยภาพอัตลักษณ์เทศกาลการท่องเที่ยววิถีพุทธ ในจังหวัดพิษณุโลก เพื่อนำไปสู่การประยุกต์ใช้ในระดับนโยบายชุมชน และองค์กร ในพื้นที่ต้นแบบต่อไป

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพและความต้องการมีส่วนร่วม ในการพัฒนารูปแบบกิจกรรมอัตลักษณ์เทศกาลการท่องเที่ยววิถีพุทธในจังหวัดพิษณุโลก พบว่า เทศกาลการท่องเที่ยววิถีพุทธ มีระบบการจัดการตามสภาพใน 4 ด้าน คือ ด้านพื้นที่ ด้านการจัดการ ด้านกิจกรรม และด้านองค์กรชุมชน และความต้องการมีส่วนร่วมจากพื้นฐานศักยภาพเทศกาลฯ ในอีก 6 มิติ ประกอบด้วย มิติประเพณีถิ่น (Local Festival) มีความต้องการให้องค์กรภาครัฐ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการเข้ามามีส่วนร่วมสร้างการรับรู้ให้คนในพื้นที่ได้รับทราบการจัดกิจกรรมเทศกาลประเพณี ทั้งเพื่อการสร้างความยอมรับและความเชื่อมั่นในการจัดกิจกรรมเทศกาลให้ประชาชนทั่วไปได้รับทราบตลอดถึงการกำหนดจังหวะในการจัดกิจกรรมเทศกาลต่าง ๆ ที่ควรจะสอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง เช่น เศรษฐกิจ สังคม ตลอดถึงบริบทโดยรอบของภูมิวัฒนธรรมของชุมชน มิติอาหารถิ่น (Local Food) มีความต้องการให้รู้พื้นวิถีชีวิตที่ผูกพันกับสายน้ำ เพื่อเป็นจุดขายอัตลักษณ์ในเทศกาล เช่น ชุมชนร้านอาหารบนเรือนแพ การส่งเสริมอาหารอัตลักษณ์ไทยวน เป็นต้น มิติความนิยมท้องถิ่น (Local Fashion) ควรจะมีการส่งเสริมโดยใช้ชื่อเสียงของวัดที่เป็นศูนย์กลางแห่งความนิยมทางด้านความศรัทธาวิถีพุทธ และมีการสร้างตลาดนัดสินค้าท้องถิ่นในช่วงเทศกาลต่าง ๆ เพิ่มเติม และมีระบบการรับรองคุณภาพสินค้าทางอัตลักษณ์วัฒนธรรมในระดับทางการท่องเที่ยวของจังหวัด มิติความบันเทิงท้องถิ่น (Local Funny Activity) ควรสร้างการกระตุ้นหรือรับรู้ดนตรีพื้นบ้านโดยผู้มีเกี่ยวข้อง ผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ เพื่อให้ชุมชนต้นแบบ ได้มีบทบาทอัตลักษณ์ที่ผูกโยงกับความเป็นมาอันยาวนานทางประวัติศาสตร์ และสนับสนุนดนตรีพื้นบ้านในพิธีการจัดกิจกรรมเทศกาลอย่างเป็นทางการทุกเทศกาล มิติการสานสัมพันธ์ในครอบครัว (Family Activities) พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานสถานที่จัดกิจกรรมฯ ให้พร้อมรองรับการเข้าถึงของคนทุกวัย เพื่อให้สอดคล้องกับการเข้าสู่สังคมผู้สูงวัย ตลอดถึงเปิดโอกาสให้เด็กและเยาวชนได้เสนอหรือเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างสรรค์ให้มีรูปแบบกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น กิจกรรมเวิร์กช็อป หรือกิจกรรมต่าง ๆ มิติการสร้างเครือข่าย (Networking) ควรใช้เครือข่ายที่ยึดโยงอยู่แล้ว เช่น เครือข่ายเจ้าคณะผู้ปกครองคณะสงฆ์ เครือข่ายของสำนักงานวัฒนธรรม ฯลฯ ผ่านสื่อสัญลักษณ์ทางความศรัทธา เพื่อส่งเสริมการสร้างเครือข่ายให้ชุมชนที่เข้ามามีส่วนร่วมได้มีบทบาทสำคัญในการจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาในวัด เพื่อให้เกิดเทศกาลการท่องเที่ยววิถีพุทธได้อย่างยั่งยืน โดยทั้ง 6 มิติ สามารถนำมาพัฒนาเป็นประเด็นเสริมศักยภาพ ในการพัฒนากิจกรรมอัตลักษณ์เทศกาลการท่องเที่ยววิถีพุทธในจังหวัดพิษณุโลก ต่อไปได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังพบว่า แนวคิดในประเด็นเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม และอัตลักษณ์การท่องเที่ยว เป็นกรอบสำคัญในการศึกษาเพื่อวิเคราะห์การพัฒนารูปแบบกิจกรรมอัตลักษณ์เทศกาลการท่องเที่ยววิถีพุทธ ให้เกิดประโยชน์ได้อย่างเป็นรูปธรรม

2. ข้อค้นพบองค์ประกอบกลยุทธ์ที่สำคัญ ในการพัฒนารูปแบบกิจกรรมอัตลักษณ์ เทศกาลการท่องเที่ยววิถีพุทธในจังหวัดพิษณุโลก ในมุมมองของทุกภาคส่วน ในพื้นที่เป้าหมายในการศึกษาคืออำเภอวังทอง และอำเภอเมืองพิษณุโลก เพื่อนำไปกำหนดองค์ประกอบที่สำคัญในการกำหนดแนวทางการพัฒนารูปแบบกิจกรรมอัตลักษณ์เทศกาลการท่องเที่ยววิถีพุทธในจังหวัดพิษณุโลกที่ชัดเจน และสามารถนำไปปฏิบัติได้ โดยใช้แบบสอบถามยืนยันข้อมูล (Verification Questionnaire) พบปัจจัยประเด็นเศรษฐกิจชุมชน มีจุดแข็ง (Strengths = S) คือ เป็นจังหวัดใหญ่ที่มีศักยภาพทางเศรษฐกิจ พื้นที่เป้าหมาย มีชุมชนหนาแน่น มีผลิตภัณฑ์ชุมชนที่หลากหลายในแต่ละพื้นที่ งานเทศกาลในแต่ละช่วงเวลาตลอดปี เป็นการกระตุ้นการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนตลอดจนเป็นพื้นที่สร้างรายได้ที่มั่นคงในการกระจายผลิตภัณฑ์ชุมชน ปัจจัยประเด็นสังคมวัฒนธรรม มีจุดแข็ง (Strengths = S) คือ แม้จะเป็นชุมชนวัฒนธรรมหลักแบบคนไทยภาคกลางตอนบน แต่ก็มีวัฒนธรรมท้องถิ่นที่หลากหลาย ถึงแม้บางชุมชนที่ยังไม่เป็นที่รู้จักมากนัก แต่ก็มีความเข้มแข็งจากการอนุรักษ์วัฒนธรรมดั้งเดิมไว้ เช่น ชุมชนไทยยวน อย่างไรก็ดี แม้คนในพื้นที่กำลังเข้าสู่การเป็นสังคมผู้สูงอายุ แต่ด้วยความที่คนพิษณุโลกส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนา ที่มีวัดเป็นศูนย์กลาง วัดวาอารามจึงเป็นพื้นที่เครือข่ายในการจัดกิจกรรมเทศกาลต่าง ๆ ในพื้นที่ชุมชน และมีการจัดกิจกรรมฯ ในช่วงเวลาต่าง ๆ ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนได้อย่างต่อเนื่องเช่นกัน ปัจจุบันจังหวัดนี้มีนโยบายในการพัฒนาให้เป็นจังหวัดต้นแบบเมืองแห่งการเรียนรู้ (Learning City) ที่สามารถต่อยอดนำอัตลักษณ์มาพัฒนาไปสู่การจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมเทศกาลวิถีพุทธได้เป็นอย่างดี ปัจจัยประเด็นอัตลักษณ์การท่องเที่ยว มีจุดแข็ง (Strengths = S) คือ เป็นจังหวัดใหญ่ที่มีแหล่งศึกษาประวัติศาสตร์และบุคคลสำคัญระดับชาติ ในพื้นที่เป็นที่รู้จัก มีชุมชนอัตลักษณ์วัฒนธรรมท้องถิ่นที่หลากหลายสามารถนำมาเป็นจุดขายทางการท่องเที่ยวได้ คนในชุมชนมีความผูกพันและภาคภูมิใจกับอัตลักษณ์ชุมชนที่มีความเป็นมายาวนาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นจังหวัดที่มีความได้เปรียบทางอัตลักษณ์ยุทธศาสตร์ทางด้านโครงสร้างพื้นฐานที่พร้อมรองรับนักท่องเที่ยว ในฐานะเป็นจังหวัดศูนย์กลางคมนาคมอินโดจีน ซึ่งสามารถสรุปองค์ประกอบสำคัญในประเด็นเสริมศักยภาพที่วิเคราะห์ได้จากมิติพื้นฐานศักยภาพเทศกาลฯ ประกอบด้วย 57 กลยุทธ์ แบ่งเป็นประเด็นเศรษฐกิจ 18 กลยุทธ์ ประเด็นสังคมวัฒนธรรม 20 กลยุทธ์ และประเด็นอัตลักษณ์การท่องเที่ยว 19 กลยุทธ์

3. ผลการประเมินความเหมาะสม และความสอดคล้อง ของการพัฒนารูปแบบกิจกรรมอัตลักษณ์เทศกาลการท่องเที่ยววิถีพุทธในจังหวัดพิษณุโลก เพื่อยืนยันแนวทางในการพัฒนาให้มีความชัดเจนและเหมาะสมในการนำไปปฏิบัติ พบว่า ผลการประเมินกลุ่มชุมชนอัตลักษณ์

ต้นแบบ ผ่านองค์ประกอบกิจกรรม (6F Festival) จากทั้ง 4 ชุมชน ในพื้นที่ 2 อำเภอ ที่เหมาะสม ในการพัฒนานักกิจกรรมอัตลักษณ์เทศกาลการท่องเที่ยววิถีพุทธในจังหวัดพิษณุโลก พบชุมชนไทยยวน สมอแข ตำบลสมอแข อำเภอเมือง เป็นพื้นที่ที่มีความเหมาะสมเป็นพื้นที่ต้นแบบมากที่สุด แสดงให้เห็นว่ากลุ่มชุมชนอัตลักษณ์ที่มีความเหมาะสมสูงสุดจากผลการประเมิน มีความจำเป็นต้องมุ่งเน้นในการพัฒนาเป็นลำดับแรก ในฐานะเป็นกลุ่มชุมชนที่มีศักยภาพสามารถเป็นชุมชนต้นแบบ ในการพัฒนานักกิจกรรมอัตลักษณ์เทศกาลการท่องเที่ยววิถีพุทธ ได้มากที่สุดและครบทุกมิติ เพื่อให้ตอบโจทย์ การวิจัยได้ในส่วนความสอดคล้อง ของการพัฒนารูปแบบกิจกรรมอัตลักษณ์เทศกาลการท่องเที่ยว วิถีพุทธในจังหวัดพิษณุโลก ทุกด้านมีค่าเฉลี่ยความสอดคล้อง (Index of Consistency) โดย ภาพรวมอยู่ในระดับใช้ได้ ($IOC = 0.78$, $S.D. = 0.23$) และเมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า ความ คิดเห็นต่อแนวทางด้านการวางแผนสร้างกระบวนการ มีความสอดคล้องมากที่สุด ($IOC = 0.95$, $S.D. = 0.12$) ในส่วนความต้องการ ของการพัฒนารูปแบบกิจกรรมอัตลักษณ์เทศกาลการท่องเที่ยว วิถีพุทธในจังหวัดพิษณุโลก ทุกด้านโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.31$, $S.D. = 0.114$) และ เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า มิติประเพณีถิ่น มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 2.75$, $S.D. = 0.238$) มิติความ นิยมท้องถิ่น (Local Fashion) มีความต้องการรองลงมา ($\bar{X} = 2.58$, $S.D. = 0.267$) และมิติด้าน อาหารถิ่น (Local Food) มีความต้องการในลำดับท้ายสุด ($\bar{X} = 1.95$, $S.D. = 0.350$) และจากการ สันทนากลุ่มเฉพาะในพื้นที่ต้นแบบ ตำบลสมอแข ในวันที่ 6 กรกฎาคม 2567 สามารถยืนยัน องค์ประกอบทั้ง 57 กลยุทธ์ ที่ได้จากการศึกษา และยังพบองค์ประกอบสำคัญที่เหมาะสมต่อการ นำไปปฏิบัติได้จริง ต้องมีองค์ประกอบสนับสนุนศักยภาพ คือ หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ บูรณาการสอดคล้องกับกิจกรรมอัตลักษณ์เทศกาล ได้แก่ อิทธิบาทสี่ ประยุกต์เพื่อการจัดการแบบ PDCA ที่มีประสิทธิภาพ ตลอดถึง ใช้หลัก P (Plan) – ฉันทะ ในการพัฒนาด้านพื้นที่ ใช้หลัก D (Do) – วิริยะ ในด้านการจัดการ ใช้หลัก C (Check) – จิตตะ ในด้านกิจกรรม และใช้หลัก A (Act) – วิมังสา ในมิติด้านองค์กรชุมชน ที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดด้านการ พัฒนานักกิจกรรมอัตลักษณ์เทศกาลการท่องเที่ยววิถีพุทธ ในจังหวัดพิษณุโลกได้ต่อไป

อภิปรายผลการวิจัย

1. เทศกาลการท่องเที่ยววิถีพุทธในจังหวัดพิษณุโลก มีระบบการจัดการตามสภาพใน 4 ด้าน คือ ด้านพื้นที่ ด้านการจัดการ ด้านกิจกรรม และด้านองค์กรชุมชน ทั้งนี้เพราะวัดในชุมชน จังหวัดพิษณุโลก มีการจัดการตามรูปแบบหลากหลาย ทั้งจากระบบปกครองคณะสงฆ์ และการ ปกครองท้องถิ่นและท้องถิ่น ตลอดถึงผู้นำชุมชนตามสภาพ ที่เข้ามามีบทบาทร่วมกัน สอดคล้องกับ

ณัฐพงษ์ ฉายแสงประทีป (2564) พบว่า รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงศาสนาของวัดพระธาตุพนมฯ ประกอบด้วย การบริหาร รายได้ หลักพุทธธรรม นักท่องเที่ยว การบูรณาการ และเครือข่ายพระสงฆ์ โดยเทศกาลการท่องเที่ยววิถีพุทธในจังหวัดพิษณุโลกยังพบความต้องการมีส่วนร่วมจากพื้นฐานศักยภาพเทศกาลฯ ในอีก 6 มิติ โดยทั้ง 6 มิติ สามารถนำมาพัฒนาเป็นประเด็นกลยุทธ์ ในการพัฒนากิจกรรมอัตลักษณ์เทศกาลการท่องเที่ยววิถีพุทธในจังหวัดพิษณุโลก ต่อไปได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะอย่างยิ่ง มิติการสร้างเครือข่าย ผ่านสื่อสัญลักษณ์ทางความศรัทธา เพื่อส่งเสริมการสร้างเครือข่ายให้ชุมชนที่เข้ามามีส่วนร่วมได้มีบทบาทสำคัญในการจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาในวัด เพื่อให้เกิดเทศกาลการท่องเที่ยววิถีพุทธได้อย่างยั่งยืน สอดคล้องกับพระศรีสังคม ชยานุทโธ (ธนาวงษ์) (2561) พบว่า บทบาทของวัดที่ส่งเสริมให้เป็นแหล่งชมความงดงามของงานพุทธศิลป์ทำบุญ ไหว้พระ ขอพร งานวัฒนธรรม ประเพณีและวิถีชุมชน โดยกิจกรรมที่ส่งเสริมให้มีขึ้น เป็นการพึ่งพาเกื้อกูลซึ่งกันและกันระหว่างวัดกับชุมชน

2. ข้อค้นพบปัจจัยประเด็นองค์ประกอบกลยุทธ์ที่สำคัญ ในการพัฒนารูปแบบกิจกรรมอัตลักษณ์เทศกาลการท่องเที่ยววิถีพุทธในจังหวัดพิษณุโลก ในมุมมองของทุกภาคส่วน ที่ชัดเจน และสามารถนำไปปฏิบัติได้ ในปัจจัยประเด็นอัตลักษณ์การท่องเที่ยว มีจุดแข็ง (Strengths = S) คือ เป็นจังหวัดใหญ่ที่มีแหล่งศึกษาประวัติศาสตร์และบุคคลสำคัญระดับชาติ ในพื้นที่ ๆ เป็นที่รู้จัก มีชุมชนอัตลักษณ์วัฒนธรรมท้องถิ่นที่หลากหลายสามารถนำมาเป็นจุดขายทางการท่องเที่ยวได้ คนในชุมชนมีความผูกพันและภาคภูมิใจกับอัตลักษณ์ชุมชนที่มีความเป็นมายาวนาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นจังหวัดที่มีความได้เปรียบทางอัตลักษณ์ยุทธศาสตร์ทางด้านโครงสร้างพื้นฐานที่พร้อมรองรับนักท่องเที่ยว ในฐานะเป็นจังหวัดศูนย์กลางคมนาคมอินโดจีน ซึ่งการพัฒนากิจกรรมอัตลักษณ์เทศกาลการท่องเที่ยววิถีพุทธในจังหวัดพิษณุโลก สามารถสรุปองค์ประกอบสำคัญในประเด็นเสริมศักยภาพที่วิเคราะห์ได้จากมิติพื้นฐานศักยภาพเทศกาลฯ ประกอบด้วย 57 กลยุทธ์ แบ่งเป็นประเด็นเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม และอัตลักษณ์การท่องเที่ยว สอดคล้องกับดวงทิพย์ นากระโท (2563) พบว่า แรงจูงใจทางการท่องเที่ยวเชิงศาสนาในศาสนสถานฯ พบว่า ศาสนสถานที่เดินทางเข้าถึงได้สะดวกสบาย ให้ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรม สามารถช่วยสร้างขวัญกำลังใจ และเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจ ทำให้นักท่องเที่ยวเกิดการพัฒนาด้านตนเองในเรื่องความคิด ความรู้ การขัดเกลาจิตใจ ประสบการณ์ ความประทับใจ และมีมิตรภาพจากการเดินทางท่องเที่ยวได้

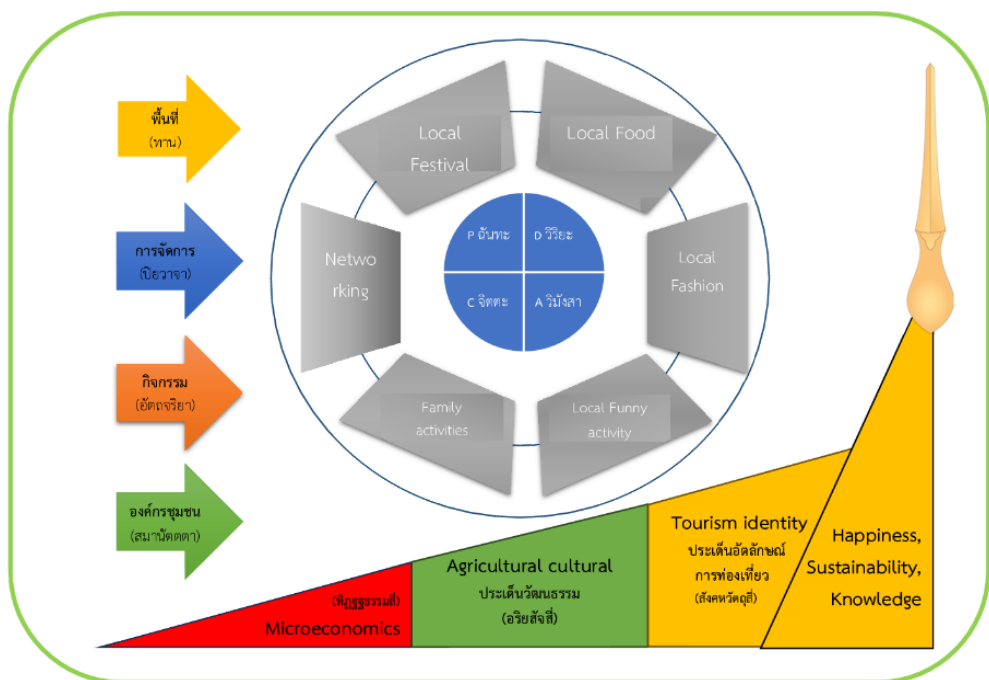
3. ผลการประเมิน พบว่า ทุกด้านมีความสอดคล้องในภาพรวม โดยแนวทางการวางแผนสร้างกระบวนการมีความสอดคล้องมากที่สุด ในขณะที่ด้านความต้องการการพัฒนารูปแบบกิจกรรมอัตลักษณ์เทศกาลการท่องเที่ยววิถีพุทธในจังหวัดพิษณุโลก โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่ง

ในด้านมิติประเพณีถิ่น มีค่าเฉลี่ยความต้องการสูงสุด ตลอดถึงผลการประเมินในครั้งนี่ยังสามารถยืนยันองค์ประกอบสำคัญที่เหมาะสมต่อการนำไปปฏิบัติได้จริง คือ หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่บูรณาการสอดคล้องกับกิจกรรมอัตลักษณ์เทศกาลในชุมชนวิถีพุทธ แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของผลการประเมินกลุ่มชุมชนอัตลักษณ์ต้นแบบ ที่พบชุมชนไทยวนสมอแข ตำบลสมอแข อำเภอเมือง อันเป็นชุมชนอัตลักษณ์ที่มีวัฒนธรรมท้องถิ่นวิถีพุทธศาสนาที่เข้มแข็ง และมีที่ตั้งที่เข้าถึงง่าย ไม่ไกลจากแหล่งท่องเที่ยวหลักจากตัวเมืองพิษณุโลกซึ่งเป็นศูนย์กลางเดินทางในระดับภูมิภาค มีความเหมาะสมสูงสุดจากผลการประเมิน เป็นพื้นที่ที่มีความเหมาะสมเป็นพื้นที่ต้นแบบมากที่สุด สอดคล้องกับวรรณวิชา รัตตพงษ์ (2563) พบว่า จังหวัดราชบุรีมีจุดแข็งในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่ยั่งยืน จากการมีทำเลที่ตั้งเข้าถึงง่าย เหมาะเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ และเป็นแหล่งรวมวัฒนธรรม 8 ชาติพันธุ์ ที่มีการสืบทอดวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน ความสอดคล้อง ของการพัฒนารูปแบบกิจกรรมอัตลักษณ์เทศกาลการท่องเที่ยววิถีพุทธในจังหวัดพิษณุโลก ทุกด้านมีค่าเฉลี่ยความสอดคล้อง โดยภาพรวมอยู่ในระดับใช้ได้ และเมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า ความคิดเห็นต่อแนวทางด้านการวางแผนสร้างกระบวนการ มีความสอดคล้องมากที่สุด ทั้งนี้เป็นเพราะว่า การวางแผนกิจกรรมอัตลักษณ์นั้น ต้องมีการวิเคราะห์บริบทเพื่อให้ตอบสนองต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายได้ ตลอดถึงการนำจุดแข็งมาเป็นจุดขาย เพื่อให้กิจกรรมการท่องเที่ยว ตลอดถึงผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวในรูปแบบต่างๆ ประสบความสำเร็จทั้งวัตถุประสงค์และจิตใจ สอดคล้องกับณัฏยาณี บุญทองคำ (2566) พบว่า การพัฒนาผลิตภัณฑ์ การปรับปรุง เปลี่ยนแปลง หรือต่อยอดผลิตภัณฑ์ให้เกิดคุณค่า มีอัตลักษณ์ที่แสดงให้ถึงความโดดเด่นของแต่ละชุมชนสามารถสร้างรายได้ให้กับตนเอง ครอบครัว และท้องถิ่น และยังสอดคล้องกับพระเมธีสุตาภรณ์ (2559) พบว่า การส่งเสริมการเพิ่มมูลค่าและคุณค่าแหล่งท่องเที่ยวทางพุทธธรรมในภาคตะวันออก เฉียงเหนือ ได้แก่ การโฆษณา ประชาสัมพันธ์ การส่งเสริมการขาย และการขายโดยพนักงาน เพื่อเป็นการเชิญชวนนักท่องเที่ยวได้รู้จักเส้นทางของวัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว เพื่อเสริมสร้างอัตลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวทางพุทธธรรมฯ สัมผัสวิถีวัฒนธรรมพุทธ ได้ประสบการณ์ตรงจากการเรียนรู้ฯ ตามหลักพระพุทธศาสนา ภายในวัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางพุทธธรรม ความต้องการ ของการพัฒนารูปแบบกิจกรรมอัตลักษณ์เทศกาลการท่องเที่ยววิถีพุทธในจังหวัดพิษณุโลก ทุกด้านโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า มิติประเพณีถิ่น มีค่าเฉลี่ยสูงสุด และจากการสนทนากลุ่มเฉพาะในพื้นที่ต้นแบบ สามารถยืนยันองค์ประกอบทั้ง 57 กลยุทธ์ ที่ได้จากการศึกษา และยังพบองค์ประกอบสำคัญที่เหมาะสมต่อการนำไปปฏิบัติได้จริง ต้องมีองค์ประกอบสนับสนุนศักยภาพ คือ หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่

บูรณาการสอดคล้องกับกิจกรรมอัตลักษณ์เทศกาล เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดด้านการพัฒนา กิจกรรมอัตลักษณ์เทศกาลการท่องเที่ยววิถีพุทธ ในจังหวัดพิษณุโลกได้ สอดคล้องกับไชยสิทธิ์ อุดมโซคนามอ่อน และคณะ (2562) พบว่า การพัฒนากิจกรรมและสร้างเครือข่ายศิลปวัฒนธรรมทางพุทธศาสนาสู่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ รวมทั้ง 8 ด้าน อยู่ในระดับมาก เรียงเป็นรายด้านลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ด้านที่ 8 ด้านกิจกรรมสร้างสรรค์ ด้านที่ 2 ด้านการพัฒนาโอกาสการท่องเที่ยว ด้านที่ 3 ด้านการพัฒนาการบริการและนวัตกรรมใหม่ ๆ ด้านที่ 5 ด้านสร้างเครือข่ายศิลปวัฒนธรรมทางพุทธศาสนา ด้านที่ 4 ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรและการป้องกันผลกระทบสิ่งแวดล้อม ด้านที่ 1 ด้านศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว ด้านที่ 7 ด้านการรักษาและความต่อเนื่องภาคีเครือข่าย และด้านที่ 6 ด้านประโยชน์การสร้างเครือข่ายที่สมาชิกได้รับ

องค์ความรู้ใหม่

การวิเคราะห์ผลการประเมินศักยภาพอัตลักษณ์เทศกาลการท่องเที่ยววิถีพุทธ ในจังหวัดพิษณุโลก เพื่อให้เห็นภาพชัดเจน ผู้วิจัยสามารถสรุปองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัยในครั้งนี้ ซึ่งได้รับการปรับปรุงยืนยันข้อสรุปจากการสนทนากลุ่มเฉพาะในพื้นที่ต้นแบบ ตำบลสมอแข ในวันที่ 6 กรกฎาคม 2567 สามารถแสดงให้เห็นเป็นแบบ (Synthesis Model) ได้ดังแผนภาพ

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากแผนภาพข้างต้น แสดงให้เห็น ข้อสรุปร่วม (Common Conclusion) ใน 4 องค์ประกอบสำคัญ คือ 4 ประเด็นปัจจัยขับเคลื่อน ผ่านวงล้อ 6 ประเภทเทศกาล โดยใช้แกน 4 อธิปไตย (4 การจัดการที่มีประสิทธิภาพ) บนฐาน 3 ประเด็นศักยภาพ ซึ่งต้องมียุทธศาสตร์ประกอบสนับสนุน คือ หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่สอดคล้องกับการพัฒนาศักยภาพอัตลักษณ์เทศกาลการท่องเที่ยววิถีพุทธ ในจังหวัดพิษณุโลก โดยบูรณาการสอดคล้องกับองค์ความรู้ที่ค้นพบจากการวิจัยทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ตามผลการวิจัยที่ศึกษาแนวทางที่เหมาะสมต่อการนำไปปฏิบัติ และตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ ดังนี้

องค์ประกอบ 4 ปัจจัยขับเคลื่อน AEFC แทนด้วยลูกศรด้านขวามือ เพื่อผลักดันการพัฒนาพัฒนาศักยภาพอัตลักษณ์เทศกาลฯ โดยใช้หลัก “ทาน-พื้นที่” ในปัจจัยขับเคลื่อน Activity Area แทนด้วยลูกศรสี่เหลี่ยม มุ่งหมายเน้นให้วัดเข้ามามีบทบาทในการเป็นศูนย์กลางของชุมชนในการจัดกิจกรรมเทศกาลฯ ในลักษณะของการเสริมบทบาทของวัดที่มีต่อคนในชุมชน ทั้งด้านประเพณี อัตลักษณ์ และวัฒนธรรมชุมชน, ใช้หลัก “ปิยวาจา-การจัดการ” ในปัจจัยขับเคลื่อน Event Management แทนด้วยลูกศรสีน้ำเงิน เพื่อให้วัดตลอดถึงทุกภาคส่วนหันมาใช้องค์ความรู้ในการจัดการร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ บนพื้นฐานของการคิดและการจัดการผ่านกระบวนการคิดอย่างสร้างสรรค์ หรือ Creative Thinking Process, ใช้หลัก “อรรถจริยา-กิจกรรม” ในปัจจัยขับเคลื่อน Festival Activities แทนด้วยลูกศรสีแดง ที่การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ต้องน่าสนใจ และมุ่งประโยชน์เกื้อกูลให้คนในชุมชนได้มีส่วนร่วมและสร้างกิจกรรมที่ทุกฝ่ายต่างได้รับผลลัพธ์ที่ดีจากกิจกรรมร่วมกัน, ใช้หลัก “สมานัตตตา-องค์กรชุมชน” ในมิติปัจจัยขับเคลื่อน Community network ในลักษณะเครือข่าย บนฐานคิดที่ทุกภาคส่วนเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนา และขับเคลื่อนอย่างต่อเนื่องบนความเสมอต้นเสมอปลาย เสมอภาค ซึ่งเป็นหลักธรรมที่ส่งเสริมความเป็นหนึ่งเดียวกันในสังคมและความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่มีร่วมกัน อันจะก่อให้เกิดการขับเคลื่อนผ่านปัจจัยทั้ง 4 ข้างต้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

องค์ประกอบ 6 ประเภทเทศกาล 6F Festival แทนด้วยวงล้อมิติกิจกรรม คือ 1 ประเพณีถิ่น (Local Festival) 2 อาหารถิ่น (Local Food) 3 ความนิยมท้องถิ่น (Local Fashion) 4 ความบันเทิงท้องถิ่น (Local Funny Activity) 5 การสานสัมพันธ์ในครอบครัว (Family Activities) 6 การสร้างเครือข่าย (Networking) ที่เปรียบเสมือนซี่งล้อทั้ง 6 ที่พร้อมดำเนินการตามปัจจัยขับเคลื่อน

องค์ประกอบ 4 แกนกลาง PDCA เป็นหมวดหมู่สำคัญในการบริหารงานคุณภาพ ที่หากขาดไป การขับเคลื่อนทั้ง 6 มิติกิจกรรมก็ไม่สามารถเกิดขึ้นได้ ประกอบไปด้วย 4 ขั้นตอน

ประยุกต์กับหลักอิทธิบาทธรรม 4 อันเป็นธรรมในการปรับปรุงการทำงานให้ประสบความสำเร็จ คือ P (Plan) - ฉันทะ พร้อมใจและร่วมวางแผนด้วยความตั้งใจจริง D (Do) - วิริยะ ตั้งใจร่วมกันจัดกิจกรรมให้ตรงตามแผนที่วางไว้ C (Check) - จิตตะ เอาใจใส่ในการจัดกิจกรรม และใส่ใจตรวจสอบขณะดำเนินกิจกรรมว่าตรงตามแผนที่วางไว้หรือไม่ A (Act) - วิมังสา ปรับปรุงให้ดีขึ้นผ่านการวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหา เพื่อให้การทำงานมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

องค์ประกอบ 3 ฐานศักยภาพ MAT ทำโดยผลักดันการขับเคลื่อนศักยภาพ บนฐานสันหลังคา หรือฐานรองรับลาดจากซ้ายไปขวา โดยเริ่มจาก Microeconomics - ประเด็นเศรษฐกิจ แทนด้วยสีแดง มีความหมายถึงแรงจูงใจสำคัญในการพัฒนาของทุกฝ่าย โดยมีหลักทฤษฎีธัมมิกัตถสังวัตตนิกธรรม 4 เป็นสิ่งสำคัญภายใน, Agricultural cultural - ประเด็นวัฒนธรรม แทนด้วยสีเขียว มีความหมายถึงการต้องคำนึงถึงฐานวิถีชีวิตเกษตรกรรมของคนในพื้นที่ ภายใต้หลักธรรมอริยสัจ 4 ที่ต้องคำนึงถึงปัญหาและความต้องการของคนในชุมชนเป็นพื้นฐาน เพื่อให้กิจกรรมเทศกาลฯ เป็นส่วนหนึ่งในการตอบโจทย์ของชุมชน และ Tourism identity - ประเด็นอัตลักษณ์การท่องเที่ยว (สังคหวัตถุ 4) แทนด้วยสีเหลือง มีความหมายถึง อัตลักษณ์ศาสนสถานและศาสนวัตถุทางพระพุทธศาสนาอันเป็นจุดขายทางการท่องเที่ยวสำคัญในกิจกรรมเทศกาลฯ ที่ต้องใช้หลักธรรมสังคหวัตถุ 4 เพื่อให้เกิดเป้าหมายสูงสุด คือ รูปข้อฟ้าสีเหลือง ที่ต้องจัดกิจกรรมเทศกาลวิถีพุทธให้นักท่องเที่ยวและคนในชุมชนทุกฝ่าย เกิดความสุข (Happiness) มีความยั่งยืน (Sustainability) บนฐานความรู้วิถีพุทธ (Knowledge) เพื่อให้กิจกรรมเทศกาลวิถีพุทธเป็นพื้นที่สร้างความพึงพอใจสูงสุดทั้งด้านวัตถุและจิตใจไปพร้อมกัน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ภาครัฐ เช่น สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด และสถาบันการศึกษาต่างๆ จัดกิจกรรมฝึกอบรมและการประชาสัมพันธ์ที่ทำให้คนในชุมชนตระหนักถึงคุณค่าของทุนทางอัตลักษณ์วัฒนธรรมที่มีอยู่ ที่สามารถต่อยอดไปสู่การจัดกิจกรรมเทศกาลท่องเที่ยววิถีพุทธใหม่ ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ท้องถิ่น เช่น องค์การบริหารส่วนจังหวัด สนับสนุนงบประมาณการให้จังหวัดพิษณุโลกเป็นศูนย์กลางพัฒนากิจกรรมทางวัฒนธรรมที่เชื่อมโยงกับประวัติศาสตร์ของพื้นที่ เพื่อส่งเสริมการจัดกิจกรรมเทศกาลท่องเที่ยววิถีพุทธอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. วัดที่มีศักยภาพ และชุมชนอัตลักษณ์ต่าง ๆ ในพื้นที่ พัฒนาความรู้และศักยภาพ ในการสร้างกิจกรรมที่มีความเป็นเอกลักษณ์ เพื่อเป็นทุนทางปัญญาสำหรับการขอสนับสนุนด้าน งบประมาณจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ เพื่อให้สามารถพัฒนาพื้นที่กิจกรรมเทศกาลให้ มีความโดดเด่นและดึงดูดนักท่องเที่ยวได้มากขึ้น

2. วัดที่มีบทบาทเป็นศูนย์กลางในการจัดกิจกรรมเทศกาล นำแนวคิดการสร้าง เครือข่ายกิจกรรมระหว่างภาครัฐ ชุมชน และภาคเอกชน ไปปรับใช้ รวมถึงใช้เครือข่ายเหล่านี้ในการ กระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วมมากขึ้นในการจัดการและส่งเสริมกิจกรรมวิถีพุทธในบทบาทอื่น ๆ ที่ กว้างขวางมากขึ้น

3. วัดที่มีบทบาทเป็นศูนย์กลางในการจัดกิจกรรมเทศกาล ตลอดถึงชุมชนในพื้นที่ เทศกาลฯ ปรับปรุงแก้ไข รวมถึงมีระเบียบที่เปิดโอกาสให้ภาคส่วนต่าง ๆ ในชุมชน เข้ามามีส่วนร่วม เสนอการจัดกิจกรรมเทศกาลท่องเที่ยววิถีพุทธได้มากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- ไชยสิทธิ์ อุดมโชคนามอ่อน และคณะ. (2562). นวัตกรรม: การพัฒนากิจกรรมและสร้างเครือข่าย ศิลปวัฒนธรรมทางพุทธศาสนา สู่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในอีสานตอนใต้. *วารสาร รามคำแหง ฉบับบัณฑิตวิทยาลัย*, 2(3), 33-46.
- ณัฐพงษ์ ฉายแสงประทีป. (2564). รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงศาสนาของวัดพระธาตุ พนมวรมหาวิหาร จังหวัดนครพนม. (ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการ จัดการการท่องเที่ยวและการโรงแรม). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ณัฏยาณี บุญทองคำ. (2566). การพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอำเภอเนิน มะปราง จังหวัดพิษณุโลก. *วารสารวิจัยวิชาการ*, 6(3), 257-275.
- ดวงทิพย์ นากระโทก. (2563). แรงจูงใจทางการท่องเที่ยวเชิงศาสนาในศาสนสถานที่มีชื่อเสียงใน การอธิษฐานขอพรเรื่องความรักในกรุงเทพมหานคร. (สารนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการการท่องเที่ยวแบบบูรณาการ). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรี นครินทรวิโรฒ.
- พระเมธีสุตาภรณ์. (2559). *แผนงานวิจัยการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางพุทธธรรมในภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ*. (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริม วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม.

- พระศรีสังคม ชยานุกุลโต (ธนาวงษ์). (2561). *การท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา : รูปแบบและเครือข่ายการจัดการท่องเที่ยวของวัดในสังคมไทย*. (ดุสิตนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วรรณวิษา รัตตพงษ์. (2563). แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่ยั่งยืนในจังหวัดราชบุรี. *WMS Journal of Management Walailak University*, 9(4), 124-138.
- National Economics and Social Development Council. (2023). *13th National Economic and Social Development Plan (2023-2027)*. Bangkok : The Secretariat of The Cabinet.

